

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національного університету

«Одеська юридична академія»

професор Олег ТОДОЩАК

протокол засідання Приймальної комісії

№ 5 від «18» березня 2025 р.

ПРОГРАМА

**фахового іспиту зі спеціальності D8 «Право» для вступників на
здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою фахового іспиту зі спеціальності D8 «ПРАВО» є розкриття вступниками теоретичного уявлень про особливості існування правової реальності в її різноманітних проявах (правових нормативах, правовій свідомості, правовій поведінці), демонстрування наявності базових знань про правові поняття, основні концепції існування права і держави.

Вступне випробування має комплексний, синтетичний характер та орієнтований на виявлення знань, умінь і навичок вступників.

Фаховий іспит проводиться у формі тестування.

Допуск вступників до фахового іспиту здійснюється за умови наявності документа, який засвідчує особу (зокрема з використанням Дії). У разі неможливості ідентифікації вступника фаховий іспит проводитись не може.

Фаховий іспит проводиться згідно з графіком, складеним приймальною комісією.

Під час фахового іспиту не дозволяється порушувати тишу, спілкуватися з іншими вступниками, користуватися електронними, друкованими, рукописними інформаційними джерелами.

Вступники, які не з'явилися на фаховий іспит без поважних причин у визначений час, до участі у подальших випробуваннях та в конкурсі не допускаються. У разі виникнення обставин, що можуть становити загрозу для життя та здоров'я вступників співбесіда може бути припинена. За наявності поважних причин, підтверджених документально, вступники можуть бути допущені до пропущеного фахового іспиту з дозволу відповідального секретаря приймальної комісії в межах встановлених термінів та графіку вступних випробувань.

Перескладання фахового іспиту не дозволяється.

Середовищем для проведення фахового іспиту в дистанційному форматі (за рішенням закладу освіти; для осіб, які зареєстровані та перебувають на тимчасово окупованій території – за зверненням вступника) є сервіс Zoom. Приймальною комісією надається Веб-посилання для доступу, інформація про час та вимоги проведення в дистанційному форматі.

Вступники мають самостійно заздалегідь забезпечити технічну можливість приєднатися до фахового іспиту, виконати ряд вимог, які дадуть можливість ідентифікувати його та дотримання ним доброчесності:

- в приміщенні під час проходження фахового іспиту крім вступника не повинно бути інших осіб;
- перед початком фахового іспиту вступник через вебкамеру демонструє приміщення членам комісії та ідентифікує себе на підставі документа (одного з документів), що посвідчує особу.
- забороняється користуватись електронними приладами, підручниками. Весь час вступник повинен дивитися в напрямку відеокамери. Напрямок камери повинен бути налаштований таким чином, щоб було видно також робоче місце вступника. Мікрофон вступника також має бути постійно ввімкнений.

Вступники, які не можуть забезпечити виконання вимог до умов проведення фахового іспиту в дистанційному форматі, не допускаються до його проходження.

Під час фахового іспиту вступник повинен виявити

ЗНАННЯ:

- юридичні концепції та теоретичні положення, які дозволяють йому увійти до професійного юридичного середовища;
- призначення та можливості права і держави при вирішенні соціальних і особистих питань;
- основні правові поняття, принципи, нормативи, процедури, рішення, динаміку їхнього формування та підстави використання;
- зміст розмежування сфер належного, суцього та ідеального в бутті права і держави;
- різноманіття існуючих правових систем, тенденції їх розвитку та взаємодії;

УМІННЯ:

- **використовувати** знання про право і державу при вирішенні соціальних і особистих питань;
- використовувати правове мислення, категоріальний апарат юриспруденції для вирішення правових проблем та проблем розвитку держави;
- оцінювати конфлікти, що виникають у суспільстві, через призму суб'єктивних прав і юридичних обов'язків для використання юридичних засобів і державного механізму в їх розв'язанні.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

Тема 1. Теорія права та держави як наука і навчальна дисципліна.

Юриспруденція та її склад. Предмет теорії права і держави. Функції теорії права і держави.

Теорія права та держави в системі юридичних і суспільних наук. Співвідношення теорії права, соціології права і філософії права, теорії держави, політології та конституційного права.

Тема 2. Походження права .

Огляд теорій походження права: теологічної, договірної, історичної, соціологічної, класової, психологічної, економічної (теорії «неолітичної революції»).

Соціальне регулювання у первісному суспільстві: мононорми та їх види. Відмінності права від соціального регулювання у первісному суспільстві.

Тема 3. Право та його властивості.

Визначення права. Основні властивості права: загальнооб'язкова нормативність, формальна визначеність, процесуальність, системність, офіційна гарантованість.

Природне та позитивне право. Об'єктивне право та його співвідношення із позитивним правом.

Принципи права.

Функції права.

Тема 4. Право в системі соціального регулювання

Соціальне регулювання: поняття та види.

Поняття і види норм: природні, технічні, соціальні.

Різновиди соціальних норм: правові, моральні, релігійні, корпоративні, звичай та традиції.

Співвідношення права та інших соціальних норм.

Тема 5. Правові норми

Поняття норми права (правової норми).

Ознаки, що відрізняють правову норму від інших соціальних норм.

Структура норми права: гіпотеза, диспозиція і санкція.

Класифікація правових норм. Спеціалізовані та конкретні норми права.

Тема 6. Джерела та форми права

Поняття та види джерел права. Соціальні та юридичні джерела права.

Форми права. Різноманіття форм права.

Правовий звичай та його місце в сучасному праві.

Юридичний прецедент: поняття та види

Нормативно-правовий акт. Закони і підзаконні акти.

Нормативний договір. Міжнародні та внутрідержавні договори.

Священні книги (тексти).

Юридична доктрина і коментар до юридичних текстів.

Тема 7. Система права та система законодавства

Поняття системи права. Складові системи права: правові спільності, галузі права, інститути права, правові норми.

Розподіл права на приватне і публічне. Специфіка матеріального і процесуального права.

Галузі права та інститути права. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.

Законодавство: поняття та склад. Співвідношення системи законодавства та системи права.

Тема 8. Реалізація та застосування права

Поняття та ознаки реалізації права. Індивідуальна та колективна реалізація права.

Реалізація та нереалізація права.

Застосування права як спосіб забезпечення реалізації права.

Застосування права як управлінська діяльність. Основні вимоги належного застосування права. Суб'єкти застосування права.

Тема 9. Правові відносини

Поняття, ознаки та види правових відносин.

Склад правовідносин. Суб'єкти правовідносин: поняття та види. Об'єкти правовідносин: поняття та види. Юридична форма та соціальний зміст правових відносин.

Суб'єктивне право: поняття та структура. Види суб'єктивних прав.

Юридичний обов'язок. Складові юридичного обов'язку.

Передумови правовідносин.

Тема 10. Правосвідомість і правова культура

Поняття і структура правосвідомості. Рівні правосвідомості. Види правосвідомості.

Правова культура: поняття та структура. Правова культура суспільства та правова культура особистості. Правовий менталітет.

Правова соціалізація і правове виховання.

Професійна правосвідомість і професійна правова культура.

Тема 11. Правова поведінка

Поняття та види правової поведінки. Правомірна і законослухняна поведінка. Види правомірної поведінки.

Зловживання правом та його ознаки.

Поняття правопорушення. Ознаки правопорушення.

Види правопорушень.

Об'єктивно протиправне діяння та його ознаки.

Причини правопорушень та шляхи їх усунення.

Тема 12. Поняття і види юридичної відповідальності

Соціальна відповідальність та її види.

Поняття та ознаки юридичної відповідальності.

Принципи юридичної відповідальності.

Функції юридичної відповідальності.

Види юридичної відповідальності.

Тема 13. Виникнення держави

Первісне виникнення (походження) і похідне виникнення держави.

Основні теорії походження держави: теологічна, патріархальна, договірна, теорія насильства, органічна, теорія спеціалізації. Багатофакторний підхід до походження держави.

Військовий, аристократичний і плутократичний шляхи виникнення держави.

Похідне виникнення держави: основні форми.

Тема 14. Поняття та ознаки держави

Поняття держави.

Ознаки та атрибути держави.

Історичні типи держав.

Досучасна і сучасна держава.

Тема 15. Функції держави

Поняття і види функцій держави. Зовнішні та внутрішні функції держави.
Форми здійснення функцій держави.
Співвідношення понять «функції держави» і «державна політика».

Тема 16. Форма держави

Поняття та структура форми (устрою) держави.
Форма правління: поняття та види. Монархія, її ознаки та різновиди.
Республіка, її ознаки та різновиди.
Форма державного устрою: поняття та види. Унітарна держава.
Федеративна форма державного устрою.
Державний режим як співвідношення галузей влади і встановлення центра прийняття рішень. Парламентський, президентський і авторитарний режими.

Тема 17. Державна влада і механізм держави

Поняття та ознаки державної влади. Легітимність, легальність та законність як властивості державної влади.
Механізм держави: поняття, структура, принципи. Апарат держави.
Державні органи, державні підприємства і державні установи.
Центральні і місцеві органи держави. Система центральних органів держави: парламент, глава держави, уряд.

Тема 18. Громадянське суспільство і держава

Суспільство: поняття та структура. Політична система суспільства: структура та функції. Типологія політичних систем.
Партії у політичній системі суспільства. Держава в політичній системі суспільства.
Громадянське суспільство: поняття та ознаки. Структура громадянського суспільства.

Тема 19. Демократична, правова і соціальна держава

Поняття та ознаки демократичної держави.
Поняття та ознаки правової держави.
Ліберальна та соціальна правова держава.
Правова держава і права людини. Перспективи правової держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна теорія права. Нормативний курс / заз заг. ред. С.В. Бобровник. Київ : Юрінком Інтер. 2022. 596с.
2. Державознавство: підручник / Володимир Сухонос, Віктор Сухонос, Анатолій Куліш, Руслан Білокінь; за ред. Володимира Сухоноса. Суми: Університетська книга, 2021. 493 с.

3. Загальна теорія права: підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
4. Загальна теорія права : підручник / М. С. Кельман, В. М. Стратонов. – Вид. 6-те, доп. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 742 с.
5. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Підручник. Практикум. Тести. К.: Юрінком Інтер, 2021. 584 с.
6. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, А. П. Овчиннікова та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. О. : Фенікс, 2019. 420 с.
7. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: Навч. посібник. Львів: Медицина і право, 2021. 256 с.
8. Робоча програма навчальної дисципліни «Загальна теорія права та держави» [для здобувачів вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»] [Електронне видання] / А. Ф. Крижановський, В. В. Дудченко, С. М. Скуріхін. – Одеса : Фенікс, 2021. – 65 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15531>
9. Тетарчук І. Теорія держави і права. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 184с.
10. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с. Теорія держави і права / Фатхутдінова О.В., Куненко І.С., Максимова Л.О., Хлабистова К.В. Київ: КНТ, 2022. 328с.
11. Українська правнича енциклопедія / Тертишник В.М., Фоменко А.Є., Наливайко Л.Р., Ченцова В.В. Київ: Алерта, 2023. 768с.

12. Митрофанов І., Уманська А. Функції юридичної науки. *Публічне право*. № 3, 2022. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/47/11.pdf>
13. Оніщенко, Н. М. Громадянське суспільство та сучасна держава: вектори та умови взаємодії. *ПРАВО*. 2017, №32. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24319>
14. Пархоменко Н. М. Джерела права та особливості системи права доби Української Центральної Ради. 2018. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35931>
15. Петришин О. В., Кагановська Т. Є., Передерій О. С. Трансформація в Україні правової культури суспільства під впливом процесів європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 3. С. 89-107. URL: <https://ccu.gov.ua/library/transformatiya-v-ukrayini-pravovoyi-kultury-suspilstva-pid-vplyvom-procesiv-yevropeyskoyi>
16. Петришин О., Погребняк С. Система права: загальнотеоретична характеристика. *Право України*. 2017. № 5. С. 9–17.
17. Примак В. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія Міжнародне право*. 2023. № 4. DOI:10.31617/3.2023(129)03
18. Сердюк І.А. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ПОНЯТТЯ «ПРАВОТВОРЧІСТЬ». *Науковий вісник ДДУВС*. 2017, № 2. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/208/1/11.pdf>
19. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, теорія, практика: монографія. Харків: Вид-во «НТМТ», 2017. 415 с. URL: <http://dSPACE.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4984>
20. Тополевський Р. Система джерел права України: сучасний стан і перспективи розвитку. *Право України*. 2017. № 6. С. 27–33
21. Устименко О. С. Загальнотеоретична характеристика основних наукових концепцій походження держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 2. Т. 1. С. 25–28.
22. Антошкіна В. Ознаки та особливості права, які зумовлюють необхідність тлумачення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.39>
23. Баран А. НОРМОТВОРЕННЯ І ПРАВОТВОРЕННЯ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2021. №4 (32).
24. Грамацький Е. М. Є ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ. *Часопис Київського університету права*. 2020, № 3. DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.65
25. Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції : Матеріали доповідей, виступів і повідомлень учасників VI-го Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 10 грудня 2020 р.) / Забзалюк Д. Є. (відповідальний за випуск), Яремчук В. Д. (укладач) / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2020. 184 с. URL:

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3464/1/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BD%D0%BF%D0%BA.pdf>

26. Дзевелюк М. В. Номенклатура функції сучасної держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 171–176.

27. Дубровський О. ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕТАПІВ ПРОЦЕСУ ПРАВОУТВОРЕННЯ. *Colloquium-journal*. 2022. №34 (157).

28. Жаровська І. М. Сучасна теорія держави і права: традиційність та новаторство підходів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2016. № 837. С. 252–257. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/32963>

29. Калюжний Р. А. Теорія держави і права – основа формування професійної компетентності майбутніх правників. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2017. № 1. С. 194–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2017_1_33

30. Ковбасюк С.В. Інституційний базис сучасної держави, аспекти цілісності та стабільності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 29-33. http://lsej.org.ua/7_2022/4.pdf

31. Ковбасюк С.В. Особливості та напрями інституціоналізації сучасної держави. *Юридичний бюлетень*. 2021. № 19 – С. 18-25. <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2021/19/4.pdf>

32. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164.

33. Кометюк М. Поняття та класифікація міжнародних стандартів прав людини та громадянина. *Історико-правовий часопис*. 2020. № 1 (15). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18298/1/9.pdf>

34. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / Ю. М.Обороотов, В. В.Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.; за ред. Ю. М.Обороотова. Одеса: Фенікс, 2015. 488 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фаховий іспит складається з 25 тестових завдань закритого типу. Завдання має основу та чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник/ця тестування вибрав/ла, позначив/ла відповідь, а також підтвердив/ла свій вибір.

Схема нарахування балів: 0 або 1 бал

1 бал, якщо вказано правильну відповідь;

0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, вказано декілька відповідей або відповідь на завдання не надано.

Максимальна кількість балів за виконання тестових завдань – 25, мінімальна – 0.

Результат фахового іспиту переводиться в шкалу 100–200 балів.

Мінімальна сума балів, з якою вступник допускається до участі у конкурсі складає 100 балів.

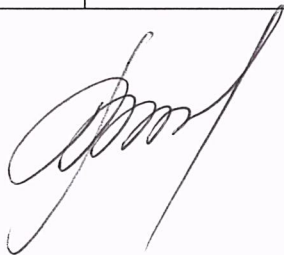
У разі не набрання мінімальної кількості балів ухвалюється рішення про негативну оцінку («незадовільно»).

Таблиця переведення балів з фахового іспиту до шкали 100–200 балів

Тестовий бал	Бал за шкалою 100–200
1	0
2	
3	
4	
5	100
6	105
7	110
8	115
9	120
10	125
11	130
12	135
13	140
14	145
15	150
16	155
17	160

18	165
19	170
20	175
21	180
22	185
23	190
24	195
25	200

Голова комісії

Михайло РЯЗАНОВ